

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR KOST- OCH IDROTTSVETENSKAP

Slöjd – ett eller två ämnen?

Hur några lärare utbildade vid göteborgsutbildningen undervisar i slöjd.

Johanna Karlsson

Uppsats:	15 hp
Program/kurs:	LHK410
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt 2011
Handledare:	Peter Hasselskog
Examinator:	Marianne Pipping Ekström

Titel:	Slöjd, ett ämne? –hur några lärare utbildade vid Göteborgsutbildningen undervisar skolämnet slöjd.
Författare:	Johanna Karlsson
Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program/kurs:	LHK410
Nivå:	Grundnivå
Handledare:	Peter Hasselskog
Examinator:	Marianne Pipping Ekström
Antal sidor:	30
Termin/år:	Vt 2011
Nyckelord:	Slöjd, Göteborgsutbildningen, slöjdlärare, lärarutbildning.

Sammanfattning

Hur arbetar egentligen de lärare som utbildats vid Göteborgsutbildningen där slöjd lärs ut som ett sammanhållet ämne? Det var den stora frågan inför detta arbete. En fråga som funnits hos många av de studenter som gått slöjdu utbildningen. Inom området finns det väldigt lite dokumenterat vilket manade mig till att undersöka saken. Detta arbete syftar till att belysa hur de lärare som utbildats vid den så kallade Göteborgsutbildningen jobbar med ämnet slöjd som ett sammanhållet ämne.

Genom att ta avstamp i Hasselskogs (2000) studie *En slöjdlärare växer fram* har huvudsakligen tre intervjuer genomförts där verksamma lärare intervjuats. Resultaten har sen tematiserats för att skapa en struktur i arbetet. Det är viktigt att belysa hur lärare arbetar efter att ha gått Göteborgsutbildningen för att se vilket ”utfall” utbildningen får och för att kommande studenter ska möjligheten till att se hur det kan komma att se ut.

Det resultat som framkom i studien är att de intervjuade lärarna som gått Göteborgsutbildningen arbetar på olika sätt med slöjd. En del har utvecklat slöjden på sina skolor för att passa det sätt de vill arbeta med slöjd. Andra jobbar på det ”klassiska” sättet i en ”slöjdart”. Anledningen till denna spridning av arbetssätt har inte klargjorts men olika faktorer som kan påverka till arbetssättet har diskuterats.

Det här arbetet har hjälpt mig i att se nya perspektiv på min roll i mitt kommande yrke vilket jag hoppas att även andra läsare kan få.

Innehållsförteckning

Inledning	4
Begrepp	5
Bakgrund	6
Styrdokument – Lpo 94, Kpl 2000 & Lgr 11	6
Slöjdlärodbildningens historia	6
Slöjdlärodbildning i Göteborg	8
Utvärdering av utbildningen 2005	8
En ny slöjdlärodbildare växer fram	9
Göteborgsutbildade Slöjdlärodbildares undervisning	10
Skolslöjden idag – NU-03	11
Syfte och frågeställningar	13
Metod	14
Urval	14
Genomförande	14
Intervju	15
Metod för analys	15
Etiska principer	16
Metoddiskussion	16
Resultat	18
Telefonintervjuer	18
Tre intervjuer	18
Tema 1. Slöjdunderbilingen idag	19
Tema 2. Utbildning	21
Tema 3. Utveckling	22
Sammanfattning	23
Resultatdiskussion	24
Moderniserad slöjdunderbiling?	24
En bra utbildning	25
Förändringar	25
Fortsatta studier	26
Referenser	27
Bilagor	

Inledning

Snart är jag utbildad till slöjdlärare. Då har jag en examen vid Göteborgs universitet med inriktning i slöjd. Att ha en inriktning i slöjd är något som jag ofta får försvara och förklara när jag möter människor inom utbildningsväsendet. Jag har funderat mycket över min utbildning och hur det kommer att fungera att arbeta på en grundskola. Detta är tankar som ofta diskuterades mellan mina studiekamrater när vi läste slöjd och ovissheten var stor. Denna ovisshet skulle jag vilja reda ut genom att intervjua verksamma slöjdlärare som utbildat sig vid Göteborgs universitet.

Som student vid Göteborgsutbildningen får man många olika förklaringar till varför utbildningen ser ut som den gör samtidigt som många positiva aspekter lyfts fram från universitetslärare och utbildare. Men hur fungerar det då i den så kallade verkligheten som man kommer ut i som nyutbildad lärare? Har man användning av den kompetens som man utvecklat under utbildningen då man fokuserat på många olika material man kan tillämpa i slöjden? Under genomförda vfu-perioder har jag endast sett slöjdundervisning då det är indelat i de så kallade slöjdarterna, vilket även stämmer överens med mina kurskamraters upplevelser.

I detta arbete kommer jag att undersöka hur en undervisning kan bedrivas då man gått Göteborgsutbildningen. Jag kommer att presentera tidigare forskning inom detta område samt styrdokument och historia om slöjdlärarytbildningen.

För att bli slöjdlärare under slutet 2000-talet går man en lärarutbildning på 270-330hp. Denna utbildning finns vid Umeå universitet, Linköpings universitet och vid Göteborgs universitet. Utbildningen innebär att man läser allmänt utbildningsområde (AUO) samt inriktning mot två skolämnen. Det finns en väsentlig skillnad mellan de tre slöjdlärarytbildningarna då Umeå och Linköpings universitet utbildar lärare i antingen trä- och metallslöjd samt annat ämne eller textilslöjd samt annat ämne, medan man i Göteborg utbildar lärare till slöjdlärare samt annat ämne. Alltså blir man då slöjdlärare och inte trä- och metallslöjdlärare eller textilslöjdlärare. Jag kommer här att fokusera på slöjdlärarytbildningen i Göteborg och kalla den Göteborgsutbildningen.

Göteborgsutbildningen sätter inga gränser mellan de tidigare så kallade slöjdarterna utan ger en helhetssyn på slöjden så som det beskrivs i den nuvarande kursplan, Kpl 2000. Men samtidigt undervisas ämnet på många grundskolor i landet som om det vore två ämnen men med ett betyg – Trä- och metallslöjd och Textilslöjd blir betyget slöjd. Det som intresserar mig inför detta arbete är hur man arbetar som lärare när man undervisar i ämnet slöjd som ett sammanhållet ämne.

Denna studie är relevant för studenter som är i pågående utbildning till att bli slöjdlärare då, som tidigare nämnts, frågor kring detta ofta uppstår. Hur, rent praktiskt, ska man kunna genomföra ett arbete när man på grundskolornas ofta jobbar i två skilda salar med två olika lärare då eleverna läser slöjd? Hur ska man då som nyexaminerad lärare förhålla sig till sin utbildning?

Undersökningen kommer att ta avstamp ur ett tidigare arbete, *En ny slöjdlärare växer fram – de blivande lärarna i hela slöjdamnet från den nya utbildningen i Göteborg*, som gjorts av Peter Hasselskog (2000) då han la fokus vid att se vad det är för studenter som går den då nya Göteborgsutbildningen. Närmare bestämt: Gruppens bakgrund, deras intryck av pågående

utbildning och deras syn på den kommande lärarrollen. Detta gör Hasselskog (2000) genom frågeställningar som:

- Vilket är de studerandes bakgrund, och vilket är skälet till att de vill bli lärare?
- Varför har lärarutbildning i slöjd enligt Göteborgsmodellen valts?
- Blir man ”två gamla lärare i en”, eller en helt ny typ av slöjdlärare?
- Vilket är intrycket av utbildningen i Göteborg?
- Vilken målsättning har man med det egna slöjdämnets roll i skolan?
- Hur och i vilken riktning kommer denna nya slöjdlärare att bidra till utvecklingen av ämnet i stort? (Hasselskog, 2000, s. 27)

Begrepp

Begrepp som kommer att användas kan ofta vara bra att definiera för att skapa en bättre förståelse. Här kommer de begrepp som kan behövas definieras:

Göteborgsutbildningen – Den slöjdlärarytbildning som i funnits i Göteborg sedan 1997. Studenterna läser där slöjd som ett sammanhållet ämne, och inte i inriktningarna textil eller trä och metall som undervisas vid övriga slöjdlärarytbildningar i Sverige.

Slöjdart – när slöjden i grundskolan är uppdelad i två delar, ofta i två olika salar, kallar jag den slöjdart vilket är antingen textilslöjd eller trä- och metallslöjd.

Slöjdprocessen – Ett processtänkande om arbetet i skolslöjden. Uppdelat i fyra delar som samverkar under hela slöjdarbetet: Idé – Planera – Genomföra – Värdera.

Yngre åldrar – avser årskurs 1 till 5.

Äldre åldrar – avser årskurs 6 till 9.

Bakgrund

Styrdokument – Lpo 94, Kpl 2000 & Lgr 11

De dokument som den svenska grundskolan vilar på är bland annat läroplan och kursplan . Hösten 2011 införs en ny läroplan, Lgr 11 som även innehåller nya kursplaner (Skolverket, 2010) . Därigenom kommer Lpo 94 och Kpl 2000 att bli förlegade och inaktuella (Utbildningsdepartementet, 1994; Skolverket, 2000) . Dock har jag valt att skriva om både Lgr 11, Lpo 94 och Kpl 2000 i och med de lärare som jag kommer att intervjua har jobbat sin största del av sitt läraryrke med Lpo 94 och Kpl 2000.

I Lgr 11 finns den del som heter kursplan i slöjd i grundskolan (Skolverket, 2010). Den syftar till att beskriva slöjd i grundskolan, syfte, centralt innehåll samt kunskapskrav som elever ska ha nått vid olika tillfällen i utbildningen.

Den nya kursplanen tar, så som Lpo 94 och Kpl 2000, upp slöjd som ett ämne (Utbildningsdepartementet, 1994a; Skolverket, 2000). Den tar även upp att även andra material ska användas: ”formge och framställa föremål i olika material”(Skolverket, 2010 s. 85) I den del som heter Centralt innehåll finns det specifika punkter som ska finnas med i slöjdundervisningen. Här, under årskurs 7-9, tar man till exempel upp: ”Metall, trä och textil, deras kombinationsmöjligheter med varandra och med andra material, till exempel nyproducerade och återanvända material” (Skolverket 2010, s. 215).

Kpl 2000 – Den tidigare kursplanen för slöjd är utformat på ett annat sätt än vad Lgr 11 är (Skolverket, 2000). De delar som presenteras är Ämnets syfte och roll i utbildningen, Mål att sträva mot, Ämnets karaktär och uppbyggnad, Mål som eleven ska ha uppnått vid olika tillfällen i utbildningen samt bedömning i ämnet slöjd.

I dessa kursplaner, Kpl 2000, finns ingen tydlig del där det står att det här ska du som lärare undervisa. Istället finns Ämnets karaktär och uppbyggnad där det finns en beskrivning på vad slöjd ska innehålla.

Slöjdarbetet börjar med idéer som på olika sätt bearbetas, åskådliggörs och formges. I slöjden kan eleverna prova sig fram till fantasifulla, okonventionella lösningar och våga pröva på nya sätt att ta sig an ett arbete, vilket stärker och utvecklar deras kreativitet och begreppsbyggnad.
(Utbildningsdepartementet, 1994a)

Utifrån texter som den ovan ska läraren bestämma vad undervisningen ska innehålla. I stort är det slöjdprocessen som beskrivs i denna del i Kpl 2000. Hur man ska jobba, vilket material som ska användas och hur det ska organiseras är upp till varje lärare och skola att planera.

Slöjdläroplanens historia

Slöjd blev ett frivilligt ämne år 1882 i de svenska folkskolorna (Berge, 1992). Det var goss- och flickslöjd där flickorna skulle lära sig nyttig kunskap till hemmet och gossarnas nytta av slöjd var av mer pedagogiska skäl. Den som undervisade flickorna var oftast småskolelärarinnor och de som höll i gosslöjden var oftast folkskolelärare och ibland andra hantverkarkunniga män. Regeln som gällde var att de som blivit godkända av folkskoleinspektören att undervisa i slöjd fick hålla i undervisningen i gosslöjd eller flickslöjd. I slutet på 1800-talet infördes en slöjdundervisning i för lärare i de så kallade seminarieutbildningarna. Det spreds vidare och så småningom kom olika utbildningar för slöjdläroplaner.

Flickslöjden innehöll sysslor som ansågs nyttiga för hemmet, så som att lappa och laga. De fick inte göra något dekorativt eller handarbete så som virka eller att sticka. Anledningen till det var att flickorna inte skulle ha slöjd för nöjes skull, de hade slöjd för att de behövde lära sig inför framtiden. Gosslöjden hade inte samma fokus på hemmet och lärare fick argumentera om varför gossar hade slöjd. Det vanligaste argumentet var att gossarna behövde röra på sig fysiskt för att klara av den vanliga skolan och för att upprätthålla sin fysik.

1874 startade Otto Salomonsson slöjdseminariet på Nääs vilket år 1882 blev en utbildning för folkskolelärare i slöjd där även kvinnor var välkomna. Detta medförde att slöjdseminariet lades ner och togs inte upp förens det startades på nytt i Linköping 1960.

I och med 1955 års undervisningsplan blev slöjden obligatorisk i grundskolan. Detta medförde att slöjden blev mer fri i den mening att lärarna släppte på de mallar och instruktioner som eleverna tidigare jobbat efter. Könrollerna nämndes i undervisningsplanen och man fick nu lov att läsa en annan slöjdart oavsett kön. Trots detta hette det fortfarande goss- och flickslöjd.

1957 blev slöjd Textilslöjd och Trä- och metallslöjd i och med att den första läroplanen för den nioåriga skolan publicerades. Nu skulle undervisningen anpassas till båda könen och fritt skapande belystes.

En ny reviderad läroplan publiceras år 1969 och det las mycket fokus på genus i slöjd för att bryta den ämnessegregering, killar i trä och metallslöjd och flickor i textilslöjd, som pågått (Berge, 1992). Dock mottogs detta med kritik från lärarna. Berge (1992) skriver: ”Slöjdlärarna var mycket negativa till dessa förslag och deras främsta skäl var en rädsla för slöjdens utplåning” (Berge, 1992 s. 60). 1976 talades det om att man även på högstadiet skulle låta eleverna ha båda ”slöjdarterna” vilket främst textillärarna var emot då de sa att det var alldeles för jobbigt att undervisa omotiverade killar i textilslöjd, det skulle de inte orka med. Dessa rop hördes och eleverna på högstadiet fick välja fritt vilken ”slöjdart” de ville utöva.

Att de tidigare ”slöjdarterna” år 1969 blev ett ämne¹ i grundskolan var inget som uppmärksammades nämnvärt på lärarutbildningarna. De ansåg att det var svårt nog för trä- och metallärarna att få ihop sina ämnen, trä och metall, att det inte skulle gå att lägga till mer. Alltså blev det inget större samarbete mellan inriktningarna förutom att de läste tillsammans under den första terminen men delades sen till två inriktningar. Mycket diskussion pågick angående slöjdläroplanerna och problem som att lärarna inte skulle hinna lära sig tillräckligt mycket slöjdteknisk kunskap lyftes. Trots kritik kom det 1978 att startas på försök tvåämnesutbildning i Linköping, trä- och metallslöjd och engelska eller matematik, och i Göteborg, textilslöjd och engelska eller matematik.

1977 kom utbildningar så som yrkesutbildningar att inkluderas i högskolan, även lärarutbildningen som tidigare legat utanför universitetet blev inkluderat. Detta medförde att lärarutbildningen blev högskoleförlagd och att utbildningen blev anknuten till forskning.

---

¹ De tidigare ”slöjdarterna” blev nu slöjd men med olika kursmål i ”arterna” (Berge 1992). I Lgr 80 kom kursmålen att bli samma i båda ”arterna” (Skolverket, 2005).

Slöjdläroarutbildning i Göteborg

Larsson (1991) skriver i *Hjärna Händer* att 1988 startades en grundskoleläroarutbildning där båda ”slöjdarterna” kom att förläggas i Göteborg. Detta medförde nya möjligheter för de studerande då de kunde samläsa då de fanns i närhet till varandra. De blivande läroarna fick nu läsa slöjd samt matematik eller engelska. I och med denna förändring fick läroarutbildarna dra ner på det som tidigare undervisats, studenterna fick 60 poäng slöjd i sin utbildning till grundskoleläroare då de även skulle läsa ytterligare ett ämne till exempel engelska eller matematik. Tidigare då det fanns en ettämneshutbildning i slöjd bestod den av 80 poäng slöjd och nu fick studenterna endast 50 poäng, då 10 poäng var undantagna till gemensamma kurser. Dessa 10 poäng blev kurser där slöjdläroarna oavsett ”slöjdart” kunde läsa tillsammans.

I och med att den nya grundskoleläroarutbildningen startades vid Göteborgs universitet drogs platserna i ettämneshutbildningen ner (Malmberg mfl. 1991). Samtidigt hade ettämneshutbildningen fler sökande än vad grundskoleläroarutbildningen hade. En skillnad mellan utbildningarna är att grundskoleutbildningen riktar sig mot just grundskolan och ettämneshutbildningen riktar sig mot gymnasieskolan. 1998 var det år då de sista ettämnestextilläroarna examinerades². 1995 och 1996 var det sista året då grundskoleläroarutbildningarna, inom textilslöjd och trä- och metallslöjd samt annat ämne, antogs till utbildningen.

I Lpo 1994 finns det för första gången i en kursplan inget skrivet om de olika ”slöjdarterna”, istället kan man läsa om olika material i slöjden (Utbildningsdepartementet, 1994a). I linje med detta startades 1997 en ny slöjdläroarutbildning i Göteborg då; Grundskoleläroare 4-9, slöjd samt annat ämne³. Denna utbildning blev en utbildning med slöjd som ett sammanhållet ämne. Larsson berättar att man ville forma utbildningen mot den kursplan som rådde i grundskolan i och med att ”slöjdarterna” inte fanns kvar i grundskolan varför skulle man då ha en utbildning i de två ”arterna”? Man ville även ”modernisera begreppet slöjd” för att visa på att slöjd inte bara är läran av slöjdtekniker utan även förmågor så som förmågan att utveckla ett projekt från idé till resultat.

Slöjdiriktningen ersatte de tidigare inriktningarna och gav behörighet till hela slöjdamnet. Utbildningen var då 180 poäng vilket senare på grund av ”bolognjaliseringen” har omvandlats till 270 högskolepoäng.

Utvärdering av utbildningen 2005

År 2005 publicerade UFL rapporten *Inte bara bli, utan också vara* en rapport som skrivits av Aulin-Gråham. Rapporten är gjord på uppdrag från Utbildnings- och forskningsnämnden för läroarutbildning vid Göteborgs universitet då de ville ha en utvärdering av läroarutbildningens inriktningar och denna rapport handlar om inriktningen slöjd. Det som utvärderats är huruvida studenterna har utvecklat den kompetens de ska ha lärt sig i sin utbildning och om de är nöjda med sin utbildning? All information i rapporten bygger på samtal och läsning vilket författaren tydligt klargör. Aulin-Gråham skriver att hon inte har något resultat i denna rapport utan ”den kan vara ett inlägg i en fortsatt utvecklingsdiskussion” (Aulin-Gråham, 2005 s. 4).

---

² Hasselskog, 110323 personlig kontakt

³ Larsson, 110503 personlig kontakt

Aulin-Gråham (2005) skildrar utbildningen utifrån Göteborgs universitets hemsidor där slöjdinriktningen beskrivs.

Det är en väl sammanhållen text som täcker det mesta och verkar svara på alla de frågor jag har. Det står ju svart på vitt att ämnesundervisning, didaktik, verksamhetsförlagd utbildning och eget skapande samverkar under hela utbildningen. Det står också att utbildningen bygger på en progression, dels kring själva slöjdprocessen, dels i färg- och formgivningsarbete (Aulin-Gråham, 2005 s. 24)

För att bli antagen till utbildningen ska de sökande göra ett färdighetsprov där de visar sin färdighet inom de mjuka och hårda materialen samt skriva en motivering till varför de vill bli slöjdlärare.

När sedan studierna i slöjd börjar får studenterna göra egna kunskapsprofiler som ska följa dem genom utbildningen där de värderar sina kunskaper inom slöjd. Utifrån dessa planer får studenterna planera individuella projekt där de kan utveckla sina kunskaper för att sedan uppdatera sin kunskapsprofil. Hasselskog (2000) anger ”Undervisningens utformning i de olika slöjdkurserna bygger enligt kursplanerna på de studerandes behov, förutsättningar och egna problemformuleringar” (s 18). Studenterna får alltså skapa sina egna studieplaner i sin utbildning vilket kan vara riskfyllt, ”Man förväntar sig alltså att studenterna tar ett ansvar för sina kunskapsprofiler” (Aulin-Gråham, 2005 s. 60). Detta sätt att arbeta på kan vara riskfyllt i och med att studenter kan välja att gå i sitt egna spår hela vägen, istället för att ”vidga sina vyer” (Aulin-Gråham, 2005). I detta arbete fokuserar man på slöjdprocessen, man dokumenterar och redovisar sedan sitt projekt. Inom varje kurs har man även ”workshops” då studenterna får lärarledd tid då det oftast går igenom olika tekniker som varje student bör ha kunskap om, samtidigt som lärarna fokuserar på att låta studenterna se det ur ett elevperspektiv. Under utbildningen har man även litteraturseminarier då studenterna ska läsa gemensam litteratur för att sedan kunna reflektera och diskutera över sitt arbete.

Under utbildningen har studenterna verksamhetsförlagd utbildning (vfu) vilket innebär att studenterna är på grundskolor med en lokal lärarutbildare som handledare. Studenterna placeras på en skola där de ska medverka i skolans verksamhet under olika långa perioder under utbildningen. Under terminerna har studenterna även didaktikföreläsningar och seminarier då ämnen som betygssättning och läroplaner tas upp. Under de två första terminerna i slöjduitbildningen har studenterna 10 poäng vfu. Vfu:n kopplas samman med teorin som tas upp i didaktiken där även diskussioner hålls.

En ny slöjdlärare växer fram

Vad tycker då studenter som går utbildningen enligt Hasselskogs (2000) studie? Resultatet i studien *En ny slöjdlärare växer fram* är att studenterna tror att de kommer att förnya slöjdamnet i skolan i och med den utbildning de gått (Hasselskog, 2000). Men samtidigt finns en oro för hur man ska klara av de ämnesmässiga kunskapskraven som ställa på en slöjdlärare. De tror även att det kan betyda en positiv aspekt i och med att de framtida eleverna kommer att vara med i problemlösningen och inte få givna svar på hur slöjdarbetet ska utföras. Studenterna ger uttryck för att de som lärare kommer att fokusera på processen i arbetet, att eleverna kommer att få arbeta fritt och en samverkan mellan andra lärare är given.

Studenterna står inför en oviss framtid i och med att det sällan finns tjänster där deras utbildning är passande vilket inger en tro om att de antagligen kommer att jobba i en tidigare så kallad slöjdart. I undersökningen presenterar Hasselskog att fyra av de 15 deltagarna i

undersökningen i första hand kommer att söka tjänster i hela slöjddämnet. Tio studenter anger att de kan tänka sig att söka slöjdtjänster, som ett alternativ av tre möjliga. Studenterna får ange risker och fördelar med deras utbildning där det negativa kan vara att gamla tekniker och traditioner kan förloras. Samtidigt som fördelar enligt studenterna kan vara att de har en öppnare syn på vad slöjd kan vara jämfört med traditionella slöjdlärare. De studerande vid Göteborgsutbildningen kan uppmana till att jobba gränsöverskridande och uppmuntra till nya material i slöjden. Studenterna upplever en viss svårighet vid den organisatoriska delen av skolslöjden då salar och lärare med olika kompetenser inom slöjd kan bli hinder.

Hasselskog (2000) skriver i sin diskussion ”jag ser fyra ’tunga’ faktorer som formar en lärare under utbildningen: den valda lärarutbildningen och dess ’profil’, styrdokumentet, fältstudier och praktik, samt den egna personligheten”(Hasselskog, 2000 s.56). Hasselskog kommer fram till att den nya Göteborgsutbildningen genererar en ny sorts lärare. Lärare som med ”entusiasm och visioner” kliver in i skolan. Att lärarna missar mycket ämneskunskaper är ingen fara enligt Hasselskog då de lärare han fokuserat på besitter en lång arbetslivserfarenhet innan de sökt till lärarutbildningen.

Göteborgsutbildade Slöjdlärares undervisning

Lärare som gått Göteborgsutbildningen har undersökts tidigare och det resultat som träder fram är att de lärare som gått Göteborgsutbildningen har en stor fokus på slöjdprocessen i sin undervisning, dock har de lite olika uppfattningar om varför de använder sig av slöjdprocessen (Ericsson & Le Hir, 2006). Gemensamt är att alla använder den och anser att det är en viktig del av slöjdundervisningen. Lärarna vill jobba med eleverna och anser att det är viktigt att låta eleverna komma fram till lösningar med hjälp av diskussioner med klasskompisar och lärare. Lärarna har i undervisningen fortlöpande diskussioner med eleverna för att kunna hjälpa, stötta och se elevernas processtänkande. De lärare som intervjuats uppger alla vad som är viktigt med slöjden och samstämmigt anger de att ”klurighet, självständighet, förmåga att lösa problem, kreativitet, tålmod, självkänsla och samarbete” (Ericsson & Le Hir, 2006 s.24) är det viktigaste att lära eleverna. En svårighet som lärarna anger är att eleverna inte vet varför de har slöjd. De anser att eleverna tycker att slöjden är ett ”skönt avbrott” (Ericsson & Le Hir, 2006 s.24). Detta försöker lärarna att jobba på genom att belysa varför man har slöjd enligt syfte och mål. Planering av lektioner ser lärarna olika på. Vissa planerar sin undervisning utifrån vad eleverna vill göra och andra planerar inte sin undervisning medan vissa planerar utifrån vilken teknik som man ska gå igenom. Gemensamt är att alla anger att de utgår från styrdokumentet. Några av de intervjuade anser att elevunderlaget är en aspekt man måste ha med när man planerar. För i olika grupper kan man göra olika saker.

Det gemensamma som nämns i den del som handlar om Göteborgsutbildningens påverkan av lärarnas undervisning är enligt lärarna att de saknar olika tekniska kunskaper, att det är bra att de kan se över ”gränserna” och att slöjdprocessen är något bra de fått med sig. Hur lärarna ser på utbildningen de gått nu i efterhand delar de svarande i två grupper. En grupp som anser sig ha fått ”en gedigen utbildning där dock budskapet först föll på plats efter en tid som yrkesverksam” (Ericsson & Le Hir, 2006, s.26). Den andra gruppen anser att de har ”fått en bra grund att stå på” (Ericsson & Le Hir, 2006, s.27) men att de hade önskat med lärarstyrning från kurslärarna. De hade även önskat mer tekniska färdigheter. Några av de svarande angav att utbildningen höll en för hög nivå om man såg till kunskapsnivån som grundskolorna låg på. De flesta av de tillfrågade svarade att ”de didaktiska kunskaper de tillägnat sig under

utbildningen som en viktig utgångspunkt i den egna undervisningen” (Ericsson & Le Hir, 2006, s. 27).

Hur slöjdlärarna jobbar med slöjd som ett ämne finns det ingen djupare analys om i detta arbete. Det nämns på så sätt att lärarna anger att de kan använda sitt ämne gränsöverskridande men de anger inte att det verkligen genomför det (Ericsson & Le Hir, 2006). Det inger motivation för att undersöka hur slöjd skulle kunna genomföras

Skolslöjden idag – NU-03

Utifrån den undersökning, Nationella utvärderingen av grundskolan 2003, som Skolverket genomfört kommer här en presentation av hur det såg ut i skolslöjden i början på 2000-talet (skolverket, 2005). Dock är det idag åtta år sedan utvärderingen genomfördes, men ger ändå den mest aktuella bilden av skolan. Genom att ge en bild av hur slöjd ser ut i dagens samhälle kommer det förhoppningsvis att bidra till en djupare förståelse av vad slöjd innebär idag. Undersökningen gjordes av Skolverket. NU-03 genomfördes våren 2003 i skolor där år 9 fanns representerade. Urvalet räknas som ett riksrepresentativt urval.

I NU-03 uppger cirka hälften av lärarna att de jobbar med slöjd som ett ämne (Skolverket, 2005). I Kpl 2000 finns det formulerat att slöjden är ett ämne, där man använder olika material samt att man fokuserar på slöjdprocessen. Man poängterar även miljö, resurshushållning, etiska, estetiska och funktionella värden. Samtidigt finns det enligt NU-03 en del lärare som kommenterar detta med att det är fel för att det är två skilda ämnen! Utifrån de svar som eleverna har angett på frågan ser man att det är olika mellan olika skolor hur elever får välja vilken slöjdart de vill arbeta i. Dock visar NU-03 att 67 procent av eleverna inte får gå till den andra slöjdsalen för att arbeta om de inte har tilldelats eller valt den ”slöjdarten”.

Ofta har skolor två olika salar för de två ”slöjdarterna” vilket enligt NU-03 kan innebära ett hinder för att ha ett samarbete mellan salarna (Skolverket, 2005). 34 procent av de tillfrågade lärarna ser det som ett hinder för att eleverna ska ha möjlighet att vara i de två salarna under en och samma lektion. I en av de skolorna som är med i NU-03 är slöjd organisatoriskt ett ämne medan det i de andra skolorna uppdelat i två ”slöjdarter”. Detta syns tydligt på elevens scheman då man har antingen textilslöjd eller träslöjd.

Att ha slöjd är roligt enligt eleverna i NU-03. Ett ämne där både lärare och elever trivs och stressen för eleverna är inte speciellt hög, lärarna däremot kan ibland känna en stress över ämnet. Utvärderingen visar även att många elever har svårt att se nyttan med slöjd i skolan, de tror inte att de kommer att ha användning av de kunskaper de får i kommande arbete eller studier. Däremot kan eleverna se nyttan av slöjden på sin fritid, där kommer de även på många idéer till slöjden som de, i och med sitt stora inflytande i ämnet, kan genomföra sina idéer. Ett problem som eleverna ser med slöjden är att det inte finns tillräckligt mycket tid, man får vänta på lärarens uppmärksamhet och att man inte hinner med det man tänkt under lektionerna.

Som tidigare nämnts upplever elever att de har stort inflytande i ämnet slöjd. Det vanligaste arbetssättet i slöjdsalen är att eleverna arbetar med sina egna slöjdprojekt. De tar hjälp av läraren som instruerar samt att de hjälper varandra. När elever kommer med idéer som de vill genomföra jobbar man efter slöjdprocessen som innehåller idé, planering, genomförande och värdering. I denna process jobbar sen elever fram till ett resultat. Här finns det en skillnad

mellan lärarna som medverkat i NU-03. Hälften av lärarna anser att eleverna ska försöka att lösa de problem som uppkommer själva. Lärarna är splittrade i huruvida eleverna är initiativtagarna i genomförandefasen men samtidigt visar NU-03 att ”ett positivt samband mellan lärares syn på elevers förmåga att själva lösa problem och elevernas initiativ i pågående slöjdprocess” (Skolverket, 2005 s 56). När elever har genomfört sitt arbete kommer värderingsfasen, vilken ibland upplevs som mindre viktig. En tredjedel av eleverna tar ofta eller ibland hem sina slöjdarbeten utan någon som helst redovisning. Här visar lärarna och eleverna störst spridning. I dagens slöjd förekommer inte datorer speciellt mycket och inte heller några läxor eller prov.

Lärarna uppger i NU-03 att de oftast arbetar efter lokala styrdokument som eleverna får ta del av (skolverket, 2005). Samtidigt säger NU-03 att eleverna (en fjärdedel) uppfattar det som att de nästan aldrig talar med sina lärare om hur det går för elever i ämnet. Utvärderingen visar att det oftast inte är allt som eleven lärt sig i slöjd som värderas vid år 9 även om styrdokumentet säger att så ska göras. Utan att det oftast är en lärare (till exempel textilläraren) som ger betyget.

Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att belysa *hur* de lärare som utbildats vid den så kallade Göteborgsutbildningen jobbar med ämnet slöjd som ett sammanhållet ämne. Genom att intervjua lärare som tidigare varit med i Hasselskogs studie (2000) *En ny slöjdlärare växer fram* kommer resultatet att belysas med fokus på de lärare som jobbar med slöjd som ett ämne. I och med att det finns en utbildning i slöjd, som ett ämne, bör det finnas exempel på hur man jobbar när man har slöjd som ett ämne vilket inte tidigare har undersökts nämnvärt. Frågeställningar som formulerats är:

- Arbetar lärare utbildade vid Göteborgsutbildningen med ämnet slöjd som ett sammanhållet ämne?
- Hur påverkar Göteborgsutbildningen lärarnas arbetssätt idag?
- Har synen på ämnet slöjd förändrats under de år de arbetat som lärare?

Metod

Metoden som har valts för att genomföra den här studien är kvalitativ intervju. Genom att använda kvalitativa intervjuer var målet att finna svar på de frågeställningar som formulerats. Att utforma intervjuerna till halvstrukturerade intervjuer innebär att man ställer samma huvudfrågor till alla informanter men att man följer upp svaren på individuella sätt (Stukát, 2005). Detta ger informanter tid och möjlighet till att ge en så fullständig information som möjligt. Detta passade mitt syfte och mina frågeställningar bra på ett sätt som kan ge den information som samlats in ett djup. Ett problem som ofta uppstår då man använder halvstrukturerade intervjuer är att svaren inte blir jämförbara (Stukát, 2005). Dock innebär inte det något problem då det här inte finns något intresse i att framställa jämförelser för att nå till ett generaliserbart resultat.

När intervjuerna genomförts kommer fokus att ligga på frågor hur och inte varför. Det för att ”intervjuaren skall försöka att förstå den intervjuades bevekelsegrunder, känslor, sätt att tänka och sätt att handla eller bete sig” (Trost, 2005).

Hade intresset legat i att nå så många människor som möjligt och att framställa ett mätbart och generaliserbart resultat hade enkätundersökning valts (Stukát, 2005) men det är inte fallet med den här undersökningen. Observation för att ”ta reda på vad människor faktiskt gör” hade kunnat vara ett möjligt sätt att använda för att svara på mina frågeställningar. Men detta kan kännas begränsande då det ofta är det man ser som observeras och inte tankarna bakom och avsikten. Som tidigare nämnts är intresset i att få ett djup i de intervjuer som genomförts vilket betyder lärarnas tankar och hur de ser på sin situation.

Urval

Som tidigare nämnts var informanterna tidigare studenter som varit med i Hassleskogs (2000) studie. Utifrån en registreringslista på studenter tog jag kontakt med dem som fanns på listan. Genom att använda av ett frågeschema (se bilaga 1) tog jag reda på huruvida de kunde vara med i studien. Genom denna urvalsmetod kom kontakten med informanterna att etableras, information om vad min studie innebar vilket bidrog till att informanter som var lämpade att svara på mitt syfte kom att intervjuas. De informanter som var bäst lämpade för intervju är de som jobbade i skolslöjden och undervisade i det sammanhållna ämnet slöjd. De informanter som inte ansågs vara aktuella för intervju fick frågor via en kort telefonintervju som hölls vid den första kontakten om samtycke till det gavs.

En begränsning av mitt urval vara den geografiska påverkan på huruvida en intervju kunde genomföras. Eventuellt skulle halvstrukturerade telefonintervjuer att genomföras om personlig träff hade varit svår att genomföra

Genomförande

Ett första steg i arbetet var att kontakta de tänkta informanterna. Detta genom att, via telefon, kontakta de personer som fanns på den lista som beskrivits ovan. När de samtalen genomfördes använde jag ett frågeschema (se bilaga 1). Beroende på vilka svar som gavs var tanken att boka in en tid för intervju.

Utefter den lista som följdes kom namn och telefonnummer att kollas upp på nummerupplysningens hemsida, då registreringslistan kan ha varit inaktuell på grund av tiden som gått sedan informanterna var studenter vid Göteborgs universitet. För att dra en gräns vid

hur länge man skulle försöka att nå en informant valdes ett datum då försöken till telefonkontakt upphörde.

Intervju

När jag skapade första kontakten via en kort telefonintervju föreslog en längre intervju för de informanter som ansågs aktuella för min studie efter de kriterier jag nämnt ovan. Intervjuerna genomfördes i första hand på respondentens skola. Likt Stukat (2005) som skriver att miljön för intervjun ska vara så trygg som möjligt. Efter lite småprat frågade jag informanten om att ställa att sitta, med förslag på platser samt önskning om ett ostört rum där intervjun kunde hållas (Stukat, 2005 och Mears, 2009). Alltså satt vi i ostört i en lokal där bara jag och respondenten befann oss vilket gynnade möjligheten till individuella svar utan påverkan från andra människor (Trost, 2005).

Till att börja med berättade jag om syftet med intervjun, vad som förväntas av respondenten och hur lång tid det skulle ta. Efter det gick jag att gå igenom de etiska punkter som jag förhöll mig till. Ett frågeschema användes (se bilaga 2) med de teman som jag ville att intervjun skulle innehålla. Fokus låg på att starta alla intervjuer på samma sätt, det för att sedan låta svaren påverka innehållet (Mears 2009). För att kunna återkomma till ämnet hade några huvudfrågor skapats i de olika teman som fanns, detta för att kunna ställa samma frågor till alla respondenter (Stukat 2005) (se bilaga 2). Flexibiliteten vid ordningen av frågorna är viktig vid en halvstrukturerad intervju, detta är viktigt för att folk tänker olika och kopplar ihop olika saker till olika frågor (Mears, 2009). Vissa frågor var lika de frågor som användes vid Hasselskogs (2000) studie. Det för att kunna koppla ihop de resultat som framkommer med de tidigare resultaten Hasselskog (2000) fått fram.

Om respondenternas svar inte knytöt an till den fråga jag ställt från början eller var otydlig använde jag mig av frågor där jag bad respondenten att förklara det som just sagt till mig (Mears, 2009). Precis som Trost (2005) skriver bör man möta respondenten med öppenhet och inte tro att man vet exakt vad respondenten menar. ”Vad jag menar är att man inte skall tro att man förstår förrän man är riktigt säker att man förstår” (Trost, 2005 s. 88)

När intervjun var färdig och avslutad kom jag att så fort som möjligt skriva ner det jag observerat under intervjun samt anteckna när saker jag kom att tänka på under intervjun (Mears, 2009).

Metod för analys

När materialet är insamlat var det dags för bearbetning av materialet (Trost, 2005). Detta gjordes genom att lyssna på inspelningen, skriva ner anteckningar och sammanfatta intervjun. Resultaten strukturerades upp efter de teman (Slöjdundervisningen idag, Utbildning och Utveckling) som valdes för att det senare skulle bli lättare att analysera alla intervjuer. På så sätt fick jag fram det viktiga för mitt syfte, istället för att skriva ner allt som sagts vilket ofta är väldigt tidsödande. Allt som sagts finns sparad i ljudfil så om frågor om vad som sades skulle komma upp kan man återigen lyssna på inspelningen.

Analysen presenteras i formen av teman där resultatet har sammanställts och kopplats till tidigare litteratur och forskning. Valet av teman föll sig väl då samma teman används under intervjuerna och i resultatdiskussion.

Etiska principer

I undersökningen har hänsyn tagits till etiska principer, då genom att använda sig av Vetenskapsrådets rekommendationer

Vetenskapsrådet (2009) anger forskningsetiska principer som man vid forskning bör hålla sig till. Det handlar om fyra olika huvudkrav, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Informationskravet innebär att man som forskare måste upplysa de deltagande om vad deras uppgift är och att det är medverkan är frivillig. Samtyckeskravet betyder att den som medverkar måste lämna sitt samtycke till medverkan i studien och alltid har rätt till att avbryta medverkan. Konfidentialitetskravet innebär att alla uppgifter som kommer fram i undersökningen ska anonymiseras. Och för de som arbetar med undersökningen råder tystnadsplikt. Det sista kravet är Nyttjandekravet som betyder att ”Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål” (Vetenskapsrådet 2009, s. 14).

Trost (2005) skriver att:

”De som intervjuas har rätt till sin egen integritet och sin egen värdighet. Det gäller inte bara i samband med datainsamlingen, dvs. vid första kontakten, vid själva intervjuerna, och vid förvaringen av materialet” (Trost, 2005, s. 103)

Dessa råd har följts och alla deltagare fick först information där de etiska åtagandena togs upp samt studiens syfte för att sedan besluta om de ville medverka. Alla intervjuer spelades in på bandspelare efter deltagarens medgivande. De informanter som deltar i studien är anonyma och namnen är fiktiva.

Metoddiskussion

Metoden för den här genomförda studien var att göra kvalitativa intervjuer med informanter från den grupp av dåvarande studenter som medverkade i Hasselskogs (2000) studie. Att välja just de studenterna har att göra med att de är de studenter som jobbat längst sedan de var klara med sin utbildning. Det handlade om hur de jobbade med slöjd, om de jobbade som slöjdlärare och vart de jobbade. Det faktum att jag gjorde urvalet kan ha påverkat resultatet men å andra sidan var det medvetna val då det var dessa personer som ansågs vara mest relevanta för studien. Då det inte handlade om en undersökning där ett generellt resultat eftersträvades anser jag att min eventuella påverkan inte gjort något. Men självklart hade resultatet kunnat ha blivit annorlunda om andra informanter valts.

Under studien funderade jag på hur mycket jag påverkade resultatet genom att ha en förutfattad mening om vad svaret på mina frågeställningar skulle komma att bli. Till en början hade jag en bestämd uppfattning men under studiens gång har mina tankar splittrats och frågor angående den utbildning jag och informanterna gått har vuxit. Att jag gått samma utbildning kan ha påverkat resultatet i och med att man kan tro att man redan vet svaren från informanterna, en följd av det kan bli att man inte ställer rätt frågor.

Att kontakta lärare är inte alltid det lättaste, och att sedan få dem till att ta sig tid till en intervju och genomföra den så lugnt och sansat som möjligt är även det en svårighet. Vid ett tillfälle blev en intervju försenad och resultatet blev en informant som kändes stressad. Hur kan det ha påverkat resultatet? Kanske blev svaren kortare och tillräckligt mycket tid till att

tänka efter inte togs. En annan tanke om de genomförda intervjuerna är att två av informanterna jobbar tillsammans på samma skola. Hur har det påverkat studiens reliabilitet? Har svaren begränsats för att inte trampa sin kollega på tårna? Detta hade kunnat förhindras om man hade valt informanter som inte hade kontakt med varandra. Men samtidigt var detta ett passande tillfälle att få insikt i hur just deras samarbete fungerade, vilka egenskaper och tankar som fanns i just det samarbetet.

Att använda mig av ljudinspelning har varit väldigt bra, då jag i efterhand har kunnat lyssna och sammanfatta intervjuerna till text. Istället för att sitta och anteckna under intervjuerna har jag kunnat ta in kroppsspråk och andra signaler som kan vara svåra att uppfatta i en ljudinspelning.

Resultat

För att presentera resultaten från intervjuerna har jag använt mig av de teman som även användes vid de tre intervjuerna samt lagt till några underrubriker för att skapa struktur i texten. Efter intervjuerna föll det sig naturligt och enkelt att presentera resultatet i samma teman som tidigare använts. Till att börja med presenteras här en redogörelse av de korta telefonintervjuernas resultat.

Telefonintervjuer

Av en lista på 17 personer uppstod kontakt med 12 personer som var med i en kort telefonintervju. Resultatet från dessa intervjuer presenteras här.

Den uppdelning som finns inom den grupp lärare som gått Göteborgsutbildningen som kontaktats är följande: fyra lärare arbetar inom antingen textil eller trä/metall samtidigt som det är fyra lärare som, likt det som lärs ut vid Göteborgs universitet, antingen jobbar i ett samarbete mellan ”arterna” eller arbetar i båda ”arterna”. Två av de lärare som kontaktas jobbar inte med slöjdundervisning just nu och två av de tilltänkta informanterna gick det ej att få kontakt med.

Utifrån de korta telefonintervjuer som genomförts har anledningarna till att de uppringda informanterna jobbar som de gör varit olika. En har valt att undervisa i gymnasiet och därför undervisar han inte någon slöjd just nu. En annan hade gärna haft slöjd som ett sammanhållet ämne om det inte vore för ekonomin på skolan och det faktum att de andra slöjdlärarna endast har textil eller trä/metall utbildning. En tredje anledning till att man endast jobbar i textil har varit att det är det man finner störst säkerhet i.

Tre intervjuer

Av de 17 personer som kontaktades för telefonintervju kom tre personer att vara med i längre intervjuer. Här är resultatet av det.

Som tidigare nämnts har namnen på de medverkande fingerats. De intervjuade presenteras som Pia, Anders och Sam. Alla tre är verksamma lärare på skolor med klasser från F till årskurs 9. För att lättare förstå de svar som givits kommer här en kort beskrivning av de tre slöjdlärarna:

Pia – Slöjdlärare som jobbar mestadels i textilslöjden. Har en gedigen bakgrund inom textilslöjd som inskaffats innan Göteborgsutbildningen. Pia har ett gott samarbete med sin kollega Anders.

Anders – Jobbar på samma skola som Pia, huvudsakligen i trä- och metall slöjd. Har även han en gedigen bakgrund inom trä-hantverk.

Sam – Jobbar som textillärare men har helst trä- och metallslöjds undervisning. Just nu är han barnledig och jobbar två dagar i veckan i textilslöjden. Sam har inget speciellt samarbete med den andre slöjdkollegan utan känner sig ganska ensam i slöjden. Sam började Göteborgsutbildningen med mest erfarenhet i trä och metall slöjd.

Tema 1. Slöjdundervisningen idag

Till att börja med bad jag informanten att berätta om sin slöjdundervisning. Alla informanterna funderade en stund och började sedan berätta. Saker så som vilka grupper som undervisades, vad de gjorde i slöjden och bedömning av arbetsinsatser togs upp. Alla tre lärare hade liknande tankar men vissa skillnader var tydliga. Ett exempel på en skillnad var att i Sams skola fick eleverna endast byta om det finns en ledig plats i den andra ”slöjdarten”:

Byta ”art”

Eleverna får byta när de går i nian då de gjort klart sitt arbete, dock om det finns plats i gruppen, det är väldigt stora grupper, 17 st (Sam).

Detta var lite av ett problem för Sam som önskade att det var mindre grupper i slöjden, men ansåg att det var en allt för skral ekonomi som styrde. I jämförelse med Pia som beskriver bytet mellan ”slöjdarterna” som oproblematiskt:

I sexan till nian får eleverna välja slöjdart som de vill. Och vill alla då ha trä så får vi lösa det på något sätt. Det brukar alltid ordna sig (Pia).

Anders berättar liksom Pia att eleverna får byta när de har gjort en planering till nästa sak⁴ dem vill genomföra förutsatt att det finns en plats i den andra slöjdarten. Anders ser denna metod för byte av slöjdart positivt och på frågan om eleverna klarar av ansvaret att få röra sig mellan salarna svarar han:

Ja de gör de. Ibland är det svårt att ha koll i blandprojekt [...] Visst kan de snacka runt och så men det är lite av charmen med slöjden, jag vill nog inte ta bort den möjligheten. Visst finns det de som inte gör vad de ska men dom får man försöka fiska in. Men det är inget problem (Anders).

Sam ser ”öppna” slöjdsalar mer problematiskt:

Man måste ju ha en lärarkoll, det går inte om eleverna får springa runt (Sam).

Samarbete

Pia berättar även om det samarbete hon har med sin slöjdlärarkollega:

Vi lärare samarbetar och peppar eleverna att använda olika material. Eleverna kan springa mellan och det går bra, det blir naturligt. Ibland har vi teori ihop, och detta gör vi för att vi vill att eleverna ska se oss som slöjdlärare och inte som trä och textil lärare (Pia).

I jämförelse med Sam som säger:

... Jag jobbar med en kollega som jag knappt träffar då jag bara jobbar måndag fredag, är barnledig. Annars jobbar jag själv... [...] Nu har jag en ny kollega så det är lite nytt men den gamla kollegan jobbade jag med när bedömning skulle göras (Sam).

Här är två tydliga exempel på hur olika det kan se ut för slöjdlärare. Trots att det gått samma utbildning och undervisar i samma ämne skiljer sig deras arbetssätt mycket åt.

---

⁴ Pia menar att eleverna ska göra färdigt en planering för det arbete eleven vill göra i slöjd innan eleven får byta ”slöjdart”.

Är det ekonomin som styr? Pia nämner inte ekonomi under hela intervjun. Anders däremot menar att: ekonomin ibland kan sätta gränser för vad eleverna får tillverka i slöjden, dock verkar det inte vara något större problem då även andra aspekter som tid, kunskap nämns som gränssättare. Sam berättar, som nämns ovan, att det är stora grupper i slöjden vilket han kopplar till ekonomin.

Pia och Anders berättar att de bara ser det positivt att jobba med slöjd som ett samansatt ämne:

Fördel, det blir nästan aldrig några ledsamheter... Eleverna vet att de kommer att få välja slöjdart, de har alltid ett mål och de blir inte hemmade i sitt skapande. Eleverna vågar välja vad de vill göra. Just för skapandeprocessen kan en idé komma till sin rätt (Pia).

Det är bara fördel med det sätt vi jobbar, det är ju ett ämne. Man måste nog ha den öppenheten, jag kan inte se att man på ett rättvist sätt ska kunna ha slöjd på något annat sätt. Hur ska man då kunna ge en fullständig bild av slöjd?(Anders).

Uppdelning

Trots att Anders och Pia gått samma utbildning har de ”fastnat” i sina salar. Även om de ibland bytt sal och märkt att det fungerar kommer de ändå tillbaka till sin egen sal. Anders beskriver anledningen till uppdelningen som:

Trä ligger nog mig lite varmare om hjärtat. Och så kan det vara så att jag känner mig tryggare i trä. De gånger jag och min kollega har bytt plats märker vi att vi klarar oss bra i det andra ämnet vilket är kul. Det är samma tänk (Anders).

När Anders och Pia talar om att de ibland ”byter sal” låter det som om att de önskar att det skedde oftare. Vad är det som påverkar dem till att inte göra det?

Liksom Anders nämner även Sam att han har en annan trygghet i trä:

Textil skiljer sig en hel del från trä då man i textil följer mönster på ett annat sätt. I trä är det mer fritt. Att hitta på en tröja är inget jag gör i textilen. I trä är det lättare att jobba så som jag blivit lärd, man har en egen ide, gör planering ritning och så, sen genomför man. Kanske har det att göra med att jag inte är så säker i textil...(Sam).

Projekt

På frågan huruvida de arbetar med projekt skiljer sig svaren även där. Pia och Anders svarar att de låter sina elever arbeta i projekt i slöjden under de äldre åldrarna medan Sam berättar:

Jag jobbar inte i projekt, jag gör snabba genomgångar när jag märker att det behövs [...] Utifrån det är det väldigt fritt, de gör vad de vill (Sam).

Anders berättar att de har olika teman där det handlar om för eleven att koppla just det de vill göra till temat och sen presentera det med hjälp av skisser, planeringar och så vidare.

I 8-9 får eleverna göra projektarbete, det är ganska fritt. Olika teman, förvaring, traditioner och så där (Anders).

Tema 2. Utbildning

Göteborgsutbildningen är en speciell utbildning. Informanterna har nu jobbat i några år och fått en distans till den utbildning de gått. Hasselskog ställde liknande frågor till informanterna i sin undersökning och nu vill jag belysa vad de har för syn på sin avslutade utbildning genom att ställa frågan:

Vad är svagheter och styrkor från den utbildning du gått?

Svaren skiljer sig något men jag ser en gemensam nämnare som finns i alla svaren vilket är att de klarat sig bra trots den korta utbildningen på grund av deras erfarenheter de införskaffat innan slöjdläro-utbildningen.

Anders berättar att:

Den stora styrkan är insikten i hela slöjddämnet.[...]De hade kunnat ha styrt utbildningen mer, att man jobbade mer med den slöjdarten man inte var trygg i. Det blev för fritt...

Sam berättar att han hade velat haft en längre utbildning samt tar han upp problemet att man fick välja för mycket själv under utbildningen:

Alldeles för få poäng i utbildningen.[...]samtidigt är man ju bekväm, i och med att man får välja på sin utbildning⁵ och då valde ju jag trä som jag kan... så jag har tur som kunde innan. Hade jag valt idag hade jag bara läst trä eller textil (Sam).

Andra saker som har förändrats hos Pia, Anders och Sam sedan de gick sin utbildning är att de insett att en slöjdlärare inte bara undervisar slöjd. Utan att man som lärare har väldigt mycket andra uppgifter som måste göras. Detta upplever jag som en frustration hos vissa av de intervjuade informanterna då de känner att det tas för mycket tid till pappersarbete idag. På frågan hur synen på lärarrollen förändrats sedan de gick sin utbildning svarar Pia:

Ja du, det har gått från att vara lärare och undervisa elever till att göra andra saker. Slöjdsalen är mitt vattenhål, andra saker kan de ta ifrån mig men slöjden kan de inte ta ifrån mig. Det är bedrövligt, det finns ingen tid till att utveckla sig utan all tid går till annat så som elevhälsovård, möten med mera (Pia).

Liknande kommenterar från Sam:

Ja åter till dokumentationen, har man stökiga elever så kan det gå en halvdag. Sånt tänkte man inte på då, vilket mycket tid går åt (Sam).

Anders svar skiljer sig något från de andras svar:

Det handlar mer om att vara sociala stödet i elevernas väg genom skolan, konfliktlösning, kompisrelationer och så. Sånt tänkte jag inte att det skulle vara så mycket av. Annars är det nog som jag förväntade mig (Anders).

---

⁵ Här menar Sam att man fick utforma sin studieplan under sin utbildning, se ovan "Utvärdering av utbildning 2005".

Slöjd

Svaren på om synen på slöjd förändrats sedan deras utbildning skilde sig från varandra. Sam hade inget riktigt svar. Sam valde, efter lite funderande, att inte svara på frågan. Anders syn har däremot förändrats:

Ja det har förändrats till ännu mer positivt! Då var det mer att jag gillade ungdomar och att snickra men idag har jag insett att det är ett väldigt viktigt ämne, det som finns i skallen ska ju ut i händerna (Anders).

Pias syn på slöjd hade inte förändrats sedan hennes utbildning:

Synen har inte förändrats, hantverket är det bästa jag vet (Pia).

Tema 3. Utveckling

Hur har då informanterna jobbat för att utveckla sitt ämne? Pia berättade hur hon och Anders jobbat för att föra fram slöjden i ljust. Att inställningen till slöjd har förändrats på Pias skola märker hon:

Andra kollegor kan se ämnet och att det är viktigt. Barn med behov kan ha det super i slöjden och detta har lärarna insett. Det märks för att lärarna inte längre vill "låna" tid från slöjden (Pia).

Sam berättar att han infört momentet där eleverna ska dokumentera sin arbetsgång i slöjden. Annars har han inget som han berättar att han infört i skolslöjden på sin skola. Pia säger att även hon var med och införde dokumentationen i slöjden när hon kom till denna skola. Hon berättar om hur hon och Anders fick föra in nya tankar och moment i slöjden i små steg, det för att inte trampa någon på tårna.

När Pia började sin undervisning i slöjd var eleverna vana vid att genomföra obligatoriska moment i slöjden. De fick alltså inte skapa fritt. Detta ändrade Pia på och idag har eleverna ett moment de måste börja med i slöjden.

Det var obligatoriska saker eleverna gjorde i slöjden, nu har vi inget sånt förutom att göra en pärm, skriva dokumentation och att lära sig sy med symaskin. De får göra vad de vill, nästan, man kan ge dem råd och så men låter de göra misstag för att de ska kunna lära sig av det (Pia).

Vision

Alla de informanter som intervjuats har en vision om sin slöjd.

Det hade varit kul att öppna upp lite mer[...] Visst har vi haft temaveckor men det är ju bara ett tag sen går man tillbaka till sitt ämne. Så mer temaarbete och samarbete i ämnena hade jag önskat, det hade varit roligt! (Sam).

Sam har tidigare jobbat på en Montessoriskola där man jobbade mycket med teman och projekt. Den pedagogiken tyckte han var intressant och uttrycker att han gärna skulle jobba så igen. Pia har många tankar om hur hon vill ha slöjd:

Jag gillar detta bra men samarbete med andra ämnen hade varit att föredra [...] Mer öppna dörrar mellan ämnena och hjälpa varandra. Idag känns det så svårt så fort man ska samarbeta [...] Inte för stora teman och projekt men att man öppnar tanken att man kan använda den lektionen för att göra den dokumentationen som jag ska göra i slöjden. Att det finns en öppenhet och att lärarna säger att de kan koppla ihop saker och ting (Pia).

Anders berättar att hans vision i slöjdundervisning är:

Jag hade väldigt gärna varit ute mer med eleverna, fälla träd, tälja, växtfärga och sånt. [...] Jag önskar att vi använde mer olika material. Att eleverna får upp ögonen för de olika material som finns.

Sammanfattning

Informanter jag kontaktat via telefon visade att de flesta jobbar med slöjd idag, dock är det inte alla som arbetar med slöjd som ett sammanhållet ämne. Tre olika lärare har intervjuats vilket har gett tre olika versioner av hur man kan jobba som slöjdlärare. Tre olika teman har använts och kan sammanfattas så här:

Lärarna arbetar idag i slöjden där de jobbar efter slöjdprocessen och den kursplan som finns på skolan. De anser att det är väldigt mycket annat att göra som lärare än att undervisa vilket några tycker är väldigt tråkigt då undervisning var det de ville syssla med.

De tre lärarna ser på sin utbildning på olika sätt, en ger skenet av att utbildningen var upp till förväntan medan två anger att de gärna hade fått en "hårdare" utbildning. En anger att om han idag fått gå om utbildningen hade han valt att gå en "slöjdart" istället för slöjd. Synen på slöjd har utvecklats åt olika håll hos de tre informanterna vilket är intressant, vad är det som påverkat det?

Två av informanterna har utvecklat slöjdundervisningen på sin skola. Mycket intressant att inte alla har gjort det, vad är det som påverkar? De har alla tre visioner om hur deras undervisning kan utvecklas vilket jag tycker är bra.

Resultatdiskussion

Moderniserad slöjdundervisning?

Genom min kontakt med de lärare som gått Göteborgsutbildningen kan man se att majoriteten av de studenter som var de första att utbilda sig i slöjd som ett sammanhållet ämne vid Göteborgs universitet inte jobbar med ämnet slöjd som ett sammanhållet ämne. Istället jobbar de antingen i trä och metallslöjd eller textilslöjd. Man kan tolka det att utfallet blev så som studenterna angav i Hasselskogs (2000) undersökning då de fick redogöra för vilka tjänster de trodde att de skulle söka. Varför det ser ut på så sätt har fått olika förklaringar. En av förklaringen är att läraren har mest erfarenhet i en slöjdart och har därför sökt sådana tjänster. Betyder det att, som Hasselskog (2000) skriver, att denna utbildning passar bra för dem som har tidigare erfarenhet av hantverket slöjd. Han skriver även att just denna grupp av studenter som vi båda har undersökt besitter på mycket tidigare erfarenhet, kan det påverka valet av vilken slöjdart man väljer att undervisa i? Om man hade intervjuat en person som inte hade speciellt mycket erfarenhet innan utbildningen hade kanske den personens undervisning sett ut på ett annat sätt. Är det så att de tidigare erfarenheterna ”låser” fast lärarna till den slöjdart de har mest erfarenhet i?

Några av de som informanterna som kontaktas via telefon angav som anledning till hur de arbetade i slöjd att det var ”så det ser ut på den här skolan”. Man syftade ofta till hur lektionssalarna var placerade. Detta problem hade studenterna förningar om (Hasselskog 2000). I NU-03 anger 34 procent av lärarna att det är placeringen av salarna som hindrar ett samarbete (Skolverket, 2005). Men är det verkligen så? I de skolor jag besökt är placeringen av salarna likvärdiga ändå finns det ett samarbete på den ena skolan och inte på den andra. En annan anledning kan vara att de utbildade slöjdlärarna arbetar med kollegor som endast kan undervisa i en slöjdart. Detta är ett problem som borde vara väntat, då inte alla lärare utbildas vid samma utbildning. Hur var det tänkt när man startade denna utbildning? Var det tänkt att det för att kunna skapa en god slöjdundervisning behövdes att båda lärarna skulle ha gått Göteborgsutbildningen? Eller var det så att man trodde att slöjden i grundskolan skulle minska och därför skulle det i framtiden finnas behov av slöjdlärare som kan verka i båda ”slöjdarter” i och med att det bara finns en lärartjänst kvar?

Oavsett vilken utbildning man gått kan man ändå skapa sig ett samarbete inom slöjden. Även om Anders och Pia har gått Göteborgsutbildningen vilket givit dem ett tankesätt som hjälpt dem till samarbete är de ju ändå ”fast” i sina undervisningssalar. Trots det bedriver de ett samarbete som skulle kunna genomföras på fler skolor, oavsett vilken utbildning lärarna har gått. Kanske handlar det om att man måste, i sin utbildning till slöjdlärare, få se hur ett samarbete skulle kunna gå till, komma in i rätt tankegångar och få chans att jobba tillsammans med dem som läser den andra slöjdarten. I det stora hela handlar det nog inte om ämneskunskapen i textil eller trä och metall utan inställningen, ”personligheten” som Anders svarar på min fråga om vart man utbildat sig har någon roll i om man kan samarbeta i slöjden. Lika så anser Hasselskog (2000) att personligheten är en av de fyra faktorerna som påverkar en lärare under utbildning.

I genomförda intervjuer har det framgått att lärarna jobbar på liknande sätt när det har att göra med mål och bedömning och tankegångarna runt deras slöjdundervisning innehåller likheter. Den bild som Ericsson och Le Hir (2006) anger när de skriver om lärarna som gått Göteborgsutbildningen stämmer ganska väl överens med den bild jag uppfattat. Hasselskog

(2000) anger att studenterna då trodde att de skulle låta eleverna arbeta fritt vilket alla de intervjuade informanterna gör idag.

En bra utbildning

Utbildningen till att bli slöjdlärare har gått genom många förändringar. Är den lösning som Göteborgs universitet kommit fram till en bra lösning? Jag är splittrad i den frågan. Genom de tre genomförda intervjuerna har det framkommit att alla lärare (förutom en) jobbar i en slöjdart oavsett samarbete med den andra arten eller inte. Betyder det att ”verkligheten” ser ut på ett annat sätt än vad utbildningen vill ge sken av? Två av de intervjuade informanterna anger, liksom Ericsson och Le Hir (2006) att de önskar att det hade varit hårdare på utbildningen med att utforma sin egen studieplan till att utveckla dem i båda ”slöjdarter”. Istället för att de, som de då gjorde, kunde arbeta i endast en ”slöjdart” vilket var den arten de redan hade mest erfarenhet i. Aulin-Gråham (2005) tar upp det som en problematik när utbildningen granskas, och här ser vi att oron var befogad. Det här får mig att fundera på om det verkligen hade varit bättre, nu när vi ser att de ändå undervisar i en ”slöjdart” är det kanske bra om man koncentrerar sig på den i utbildningen samtidigt som man lär sig hur ett samarbete skulle kunna se ut. Då skulle man få tillräckliga ämneskunskaper i slöjd samtidigt som man studerar tillsammans och genomför sina projekt med dem som valt att inrikta sig till den andra slöjdarten. För att sedan skapa någon slags medelväg mellan att ha två slutna slöjdsalar och en enda stor slöjdsal med symaskiner och bandslipar sida vid sida. Eller är det en för godtycklig tanke då det kanske behövs den lärdom man får genom att jobba i både mjuka och hårda material under utbildningen för att sedan kunna skapa ett gott samarbete i grundskolans slöjdsalar?

Tanken att man inte skulle lära sig tillräckligt mycket på grund av att utbildningen kortats ner genom tiderna (Berge, 1993; Hasselskog, 2000) har alla av informanterna kommentarer till. En anger att det är klart att man alltid vill ha mer av sin utbildning men när man sedan kom ut såg man att man kunde tillräckligt mycket. En annan säger att det är ju inte snickare vi ska utbilda utan vi ska guida eleverna genom slöjdprocessen. Utifrån dessa kommentarer tycker jag mig kunna dra slutsatsen att utbildningen är tillräckligt lång. Och att de nerdragningar som gjorts genom åren på utbildningen inte påverkar kvalitén på lärarna. Dock, återigen, bör man tänka på att dessa lärare hade erfarenheter inom hantverk sedan innan de började utbildningen frågan är hur mycket erfarenheter som krävs för att klara av att sedan undervisa? Räcker den kunskap som man har för att klara av färdighetsprovet, som genomförs för att komma in på utbildningen, till att sedan kunna undervisa elever i slöjd? Eller är den oro (Hasselskog 2000) som studenterna har vid utbildningen befogad?

Utbildningen som lärarna har gått har påverkat dem. Ett exempel är Sam som arbetat inom båda ”slöjdarterna” på den skolan han är på. Pia anger att det har fått henne att inse att det är samma skapandeprocess. Jag upplever att alla jag haft kontakt med har en god insikt i den andra slöjdarten. Men att de idéerna om samarbete har fått stryka på foten på grund av olika anledningar.

Förändringar

En ny typ av slöjdlärare kommer in i skolan i och med dessa studenter, de kommer med visioner och entusiasm (Hasselskog 2000). Denna entusiasm tycker jag mig se hos Pia och Anders som har varit med och förändrat slöjdundervisningen på deras skola. De har tillsammans jobbat för att utforma den slöjd de ville ha och har svårt att tänka sig en slöjdundervisning på ett annat sätt än som de har det. Samtidigt har de fortfarande visioner och tankar om hur de skulle kunna utveckla slöjdundervisningen. Sam har även han visioner

då han önskar mindre grupper och en ”öppnare” slöjdundervisning, dock verkar han se många hinder framför den visionen. Några av de informanter jag kontaktat via telefon berättade att de har visioner men ekonomin och andra faktorer sätter stopp för idéerna. Detta är då tankar de haft sedan utbildningen och gärna skulle genomföra. Är det då sådana saker som ekonomi och kollegor som har påverkat lärarna till att bli ”traditionella” slöjdlärare inom en ”slöjdart”? Betyder det att de flesta som gått Göteborgsutbildningen nu har ”rättat in sig i ledet” för att passa den svenska grundskolan?

Lärarnas syn på slöjd har delvis förändrats sedan de gick på utbildningen. Då hade de en vision av hur deras kommande yrke skulle innehålla vilket idag har förändrats. De har alla insett att det är mycket andra uppgifter förutom undervisning inom läraryrket. Dock försöker de alla att effektivisera sådana saker, ett exempel på det är att alla i sin undervisning har infört dokumentation bland eleverna. Detta för att eleverna ska kunna se sin process och för att det blir lättare att bedöma elevernas kunskap vid ett senare skede. En informant anger att synen på slöjd har utvecklats till att bli ännu ”djupare”. Att han insett hur viktig slöjden är för elever. Medan en annan anger att synen inte förändrats speciellt mycket. Vad är det som har påverkat det? Beror det på vilken skola man jobbar på och hur ens slöjdundervisning ser ut? Handlar det om att lärarna besitter en okunskap i hur man skulle kunna upprätta ett samarbete i slöjden på grund av brist på exempel på hur det kan gå till? I så fall är den här studien ett steg i rätt riktning. Hur vore det om utbildningen gjorde besök på skolor där slöjd undervisas som ett ämne för att belysa hur det går till? Ofta påverkar den verksamhetsförlagda utbildningen (vfu) man varit på under utbildningen ens sätt att undervisa, då undrar jag hur många vfu-placeringar det finns till studenter där man undervisar slöjd som ett ämne? Kanske skulle det kunna vara en lösning på det dilemma som tagits upp.

Fortsatta studier

Många frågor har presenterats i diskussionen vilket tyder på att det finns mycket outforskat att undersöka. Förhoppningsvis kanske denna studie kan inspirera andra till att göra större studier i det här ämnet då det behövs mer dokumenterade kunskaper att luta sig mot. Förslag på ämne kan vara att jämföra de olika slöjdläroinnehållena som finns i Sverige eller att undersöka vad elever anser om sammanhållna slöjdundervisning.

Referenser

- Aulin-Gråhamn, L. A. (2005) *Inte bara bli, utan också vara: Utvärdering av inriktningen slöjd, lärarutbildningen vid Göteborgs universitet.* (Rapport nr 2005:04). Göteborg: Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning.
- Berge, B-M. (1992). *Gå i lära till lärare: En grupp kvinnors och en grupp mäns inskolning i slöjdläraryrket.* (Akademiska avhandlingar vid pedagogiska institutionen 33). Umeå universitet.
- Ericsson, A-C & Le Hir, E. (2006). *Slöjdlärares undervisning: En undersökning av hur lärare undervisar slöjd utifrån Göteborgsutbildningen.* (Rapport nr HT06-1190-14) Göteborg.
- Hasselskog, P (2000). *En ny slöjdlärare växer fram: De blivande slöjdlärarna i hela slöjdämnet från den nya utbildningen i Göteborg.* magisteruppsats, Göteborgs universitet, Institutionen för hushållsvetenskap.
- Larsson, Kristina (1991). *Textilläraren blir till grundskollärare.* Ingår i: Malmberg, K., Kihlman, B. & Rundqvist, P (1991). *Hjärna händer: 100 år av textilslöjd.* (ss.64-69). Göteborg: Informationsavdelningen, universitet.
- Larsson, K (1991). *Textilläraren blir till grundskollärare.* Ingår i: Malmberg, K., Kihlman, B. & Rundqvist, P (1991). *Hjärna händer: 100 år av textilslöjd.* (ss.64-69). Göteborg: Informationsavdelningen, universitet.
- Lgr 80 (1980). *Läroplan för grundskolan, allmän del.* Stockholm: Skolöverstyrelsen. Utbildningsförlaget.
- Mears, C.L (2009). *Interviewing for education and social science research, the gateway appraoce.* New York: Palgrave Macmillan.
- Skolverket. (2005). *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003. Ämnesrapport Slöjd* (Ämnesrapport till rapport 253). (Hasselskog, Peter. & Johansson, Marléne författare). Stockholm: Fritzes.
- Skolverket (2000). *Grundskola. Kursplaner och betygskriterier. Slöjd.* Hämtad 170211 från <http://www.skolverket.se/sb/d/2386/a/16138/func/kursplan/id/3888/titlaId/SL1010%20-%20sl%F6jd>.
- Skolverket. (2010). *Del ur Lgr 11: kursplan i slöjd i grundskolan.* Hämtad 170211 från <http://www.skolverket.se/sb/d/4166/a/23894>.
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap.* Lund: Studentlitteratur.
- Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer.* Lund: Studentlitteratur.
- Utbildningsdepartementet. (1994a). *Kursplaner för grundskolan.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

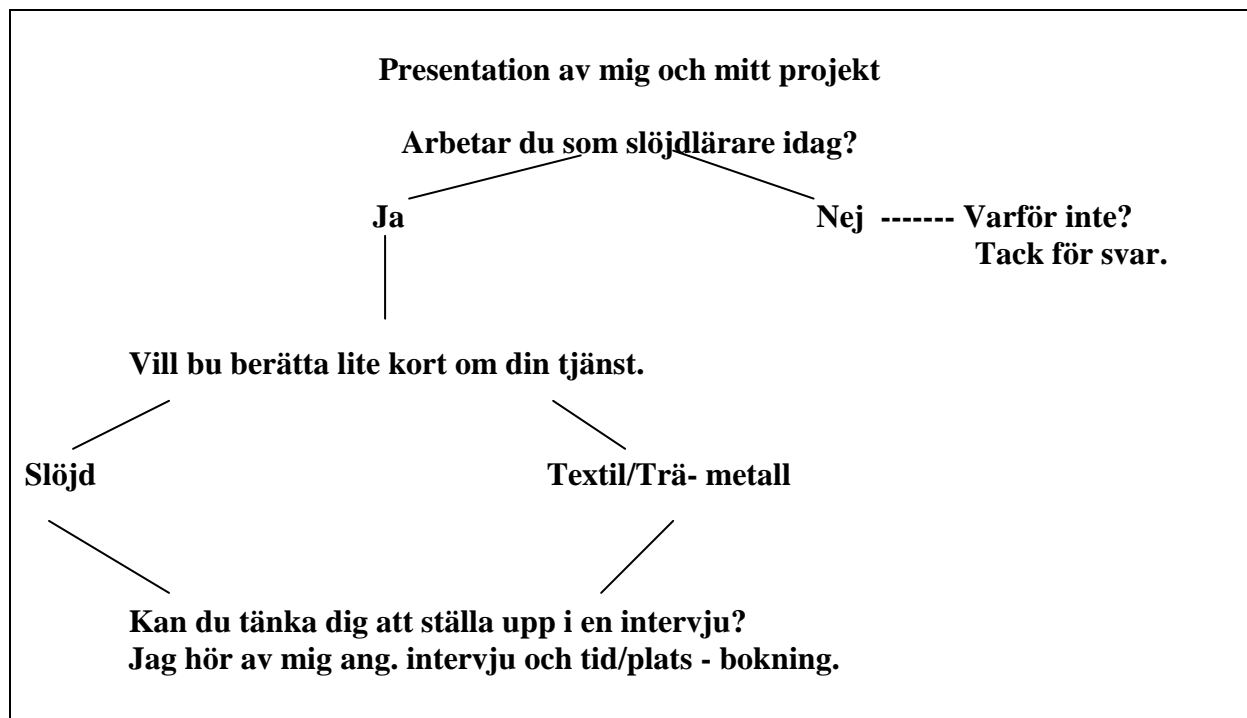
Utbildningsdepartementet. (1994b). Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och för de frivilliga skolformerna. Lpo 94 och Lpf 94. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Vetenskapsrådet (2009). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 030411 från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>.

Personliga källor

Hasselskog, Peter (peter.hasselskog@ped.gu.se) (mailkontakt 110323)

Larsson, Kristina (larsson.kristina@ped.gu.se) (mailkontakt 110503)

Intervju

Slöjdundervisningen idag

Berätta om din slöjdundervisning idag.

Berätta hur jobbar du med ämnet slöjd som ett sammanhållet ämne?
Arbets sätt, bedömning, organisation m.m.

Vad är anledningen till att du endast använder slöjd eller textil/trä- metall?
Hade du önskat något annat?

Är det en för eller nackdel att jobba med ämnet slöjd istället för den uppdelning som kan finnas på skolor?

Utbildning

Nu i efterhand då du jobbat i x antal år, vad är svagheter och styrkor från den utbildning du gått?

Har din syn på lärarrollen förändrats från det att du gick din utbildning till idag?
Vad är det som påverkat?

Synen på slöjd, har den förändrats sen din utbildning?
Vad är det som påverkat förändringen?

Utveckling

Har du varit med och fört in något nytt i svenska grundskolan i och med din kompetens till slöjd? Berätta hur det gått till?

Vad är din vision av slöjd i skolan?